

Ajuntament de
Barcelona

Programa

Ajuntament Sostenible

Crèdits

Edita: Ajuntament de Barcelona, 2012

Continguts i redacció: Ecoinstitut Barcelona

Coordinació: Programa Ajuntament+Sostenible. Departament de Millora Contínua. Hàbitat Urbà. Ajuntament de Barcelona

Disseny: Whads Accent

Imprès en paper reciclat.

Les emissions de CO₂ associades a la publicació d'aquest document han estat compensades a través del projecte "Cenol and Telha Forte Ceramics switching fuel project", que utilitza biomassa de residus forestals en lloc de la massa forestal nàdva com a combustible per a la indústria ceràmica local a l'estat de Pará, al Brasil.

Índex de continguts

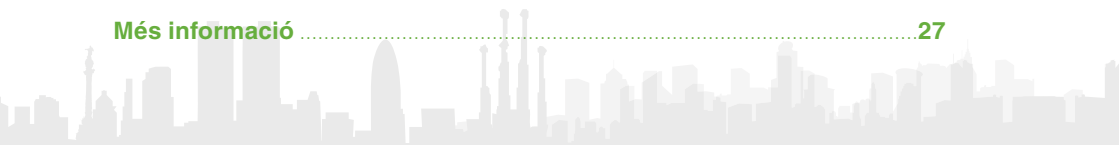
L'ambientalització dels serveis municipals a l'Ajuntament de Barcelona: el Programa Ajuntament + Sostenible..... 5

Introducció	5
Antecedents	6
Convenció Ajuntament + Sostenible	8
Objectius i línies de treball futures	9
Normativa interna d'ambientalització de serveis i equipaments	11
Treball en xarxa: nova cultura organitzativa	12

Àmbits d'actuació del Programa Ajuntament + Sostenible 13

Ambientalització de contractes	13
Paper	14
Material d'oficina	14
Neteja d'edificis i recollida selectiva	15
Alimentació, càterin i venda automàtica	16
Roba	16
Fusta	17
Obres	18
Jardineria	19
Energia	20
Aigua	20
Mobilitat	21
Actes sostenibles	21
Sistemes de gestió ambiental	22
Contractació responsable	23
Innovació	24
Comunicació i sensibilització	25
Formació	25

Més informació 27

L'ambientalització dels serveis municipals a l'Ajuntament de Barcelona: el Programa Ajuntament + Sostenible

Introducció

Un àmbit prioritari d'actuació de l'Ajuntament és l'ambientalització de la seva pròpia organització. Les iniciatives de millora es troben emmarcades en el programa anomenat Ajuntament + Sostenible (d'ara endavant Programa A+S), que s'inscriu en l'Agenda 21 de Barcelona i és una expressió més del compromís municipal amb la sostenibilitat local i global.

Aquest compromís es vertebrava a partir de l'assistència tècnica, la sensibilització i la formació del personal municipal, i persegueix:

- Reduir l'impacte ambiental i social causat per l'organització.
- Impulsar una economia i una producció sostenibles, utilitzant el potencial de l'Administració com a consumidor responsable.
- Incrementar la coherència ambiental i social de l'Ajuntament, liderant el canvi amb el propi exemple.

Els objectius estratègics del programa s'han definit de manera consensuada mitjançant un procés participatiu d'un any de durada (la Convenció Ajuntament + Sostenible). Les línies d'actuació inclouen des de la compra i la contractació

de productes i serveis fins a les obres d'urbanització, construcció o rehabilitació d'edificis, i l'ambientalització d'esdeveniments.

Els esforços dedicats a involucrar els actors clau (com els grups de treball o la Convenció A+S) i a comunicar i sensibilitzar el personal (mitjançant el butlletí electrònic, la pàgina web, la formació o les campanyes específiques) han estat decisius a l'hora de garantir la viabilitat de les accions.

La col·laboració d'agents externs (universitats, organitzacions empresarials o associacions) aporten un valor addicional al treball en xarxa del programa.

En reconeixement del seu paper com a organització pionera, l'Ajuntament de Barcelona va obtenir l'any 2006 el premi al millor exemple de bones pràctiques en compra pública verda al Seminari de Compra Pública Verda d'Avilés, organitzat per la Comissió Europea, va ser un dels casos escollits com a bones pràctiques pels Premis Europeus del Sector Públic (*EPSA Awards 2011*) i va rebre el primer *Premio Diamante de la Compra* concedit per AERCE (*Asociación Española de Profesionales de Compras, Contratación y Aprovisionamientos*) l'any 2012 en la categoria de Sostenibilitat i un accèssit en la categoria de Sector Públic.

Antecedents

L'any 1995, l'Ajuntament va aprovar l'adhesió a la Carta d'Aalborg, un primer pas cap a la creació de l'Agenda 21 local. Després d'un intens procés participatiu, Barcelona va concretar la seva Agenda 21 en el Compromís ciutadà per la sostenibilitat, un document àmpliament consensuat que defineix els objectius i les línies d'acció per al període 2002-2012.

L'aprovació de la Mesura de govern sobre l'ambientalització dels serveis municipals (2001) va donar peu a la creació del Programa de l'oficina verda i l'edició de la Guia de l'oficina verda.

A partir de l'experiència positiva d'aquest programa, l'any 2006 s'inicià el Programa Ajuntament + Sostenible, amb la voluntat d'ampliar-lo al conjunt de l'acció municipal:

- El programa passa d'oficina a Ajuntament perquè l'àmbit de treball inclou les oficines, però també la contractació de serveis, subministraments i obres;
- i de verda a sostenible perquè també es prenen en consideració aspectes de caire més ètic i social, com, per exemple, el comerç just.

Aquest canvi es reforça amb l'aprovació de dues mesures de govern: la Mesura de govern sobre l'ambientalització dels contractes municipals (2006), per generalitzar la incorporació de criteris ambientals en la contractació (on destaca la modificació dels plecs tipus de contractació el 2006), i la Mesura de govern sobre contractació responsable (2008), per incorporar els aspectes socials.

DATES CLAUS	
1995	Aprovació de l'adhesió a la Carta d'Aalborg.
2001	Aprovació de la Mesura de govern sobre l'ambientalització dels serveis municipals i creació del Programa de l'oficina verda.
2002	Aprovació de l'Agenda 21 de Barcelona, concretada en el Compromís ciutadà per la sostenibilitat.
2006	Aprovació de la Mesura de govern sobre l'ambientalització dels contractes municipals. Modificació dels plecs tipus de contractació.
2006	Creació del Programa Ajuntament + Sostenible.
2008	Aprovació de la Mesura de govern per a la contractació responsable.
2009-2010	Realització del procés participatiu Convenció Ajuntament + Sostenible.
2012	Signatura del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022.

L'Ajuntament de Barcelona, com a primera organització signant del Compromís ciutadà per la sostenibilitat de l'Agenda 21 de Barcelona, reafirma el seu lideratge i incorpora l'ambientalització de l'Administració en els seus plans estratègics.

Convenció Ajuntament + Sostenible

Durant els anys 2009 i 2010 es va organitzar un procés participatiu, la Convenció A+S, que va involucrar més de tres-cents treballadors i treballadores, de tots els nivells laborals i de diferents departaments i organismes autònoms. Es tracta d'un clar exemple d'apoderament, ja que no va ser un procés merament informatiu, sinó que els participants, acceptant la seva coresponsabilitat, van definir de manera consensuada els objectius futurs del programa per a l'horitzó 2012–2020, que es recullen al document **Programa Ajuntament + Sostenible, compromisos de futur**.

Els objectius de la Convenció van ser la revisió de les accions realitzades durant els deu anys anteriors, acordar de manera participada quins haurien de ser els objectius i les actuacions futures a dur a terme, promoure la implicació i la complicitat del conjunt de l'organització en el Programa A+S, i donar visibilitat i dotar de centralitat al programa en el marc municipal.

Tot això es va portar a terme a través de cinc grups de treball temàtics formats pels treballadors i per les treballadores municipals referents en cada àmbit:

- Construcció, obres i rehabilitació d'edificis.
- Estalvi i eficiència dels recursos ambientals en edificis públics.
- Coordinació del Programa A+S amb altres programes i actuacions municipals.
- Dimensió social de l'Ajuntament + Sostenible.
- L'Ajuntament + Sostenible en el dia a dia.

El 18 de març del 2010 va tenir lloc l'acte final de la Convenció A+S, un esdeveniment institucional, presidit per l'alcalde de Barcelona i la tinenta d'alcalde de Medi Ambient, en què van participar 271 treballadors municipals, incloent-hi el gerent municipal i els dirigents de diversos sectors i districtes.

Un dels principals resultats del procés participatiu, obert també a tot el personal municipal a través d'una plataforma virtual, va ser la definició consensuada dels objectius estratègics i les línies d'actuació del Programa A+S.

La Convenció A+S va ser un exemple d'ambientalització en si mateixa, i durant l'acte també es van premiar les iniciatives i les trajectòries internes més destacades en la incorporació de criteris de sostenibilitat.

Objectius i línies de treball futures

Durant el **procés participatiu intern “Convenció A+S”**, els treballadors i treballadores municipals de sectors, districtes, empreses, instituts i patronats municipals van realitzar un balanç de la trajectòria del Programa i van **definir conjuntament nous objectius i línies d'acció**.

La redefinició dels objectius estratègics del programa suposa la incorporació de nous aspectes de la sostenibilitat, com, per exemple, la millora de la recollida selectiva de residus, l'ambientalització de les obres i la construcció, el compliment dels convenis bàsics de l'Organització Internacional del Treball (OIT) o altres aspectes transversals clau, com l'establiment d'una estratègia comunicativa del Programa A+S.

En aquest marc, els objectius específics del Programa A+S són:

Objectius estratègics ambientals

1. Contribuir a la reducció d'emissions de CO₂ provinents de dependències i serveis municipals.
2. Avançar en la prevenció de residus i millorar la recollida selectiva de residus a les dependències municipals.
3. Millorar l'estalvi d'aigua en les dependències i els serveis municipals.
4. Ambientalitzar les obres, els edificis i els projectes municipals.

Objectius estratègics socials

5. Complir els convenis bàsics de l'Organització Internacional del Treball (OIT) en les contractes municipals.
6. Fomentar l'economia social i sostenible.

Objectius estratègics transversals

7. Desenvolupar una cultura organitzativa socialment responsable i ambientalment correcta.
8. Establir una estratègia de comunicació del programa.

La Convenció A+S, com a punt d'inflexió en el marc del treball del programa, va permetre seguir avançant en la millora contínua mitjançant l'establiment de noves accions a curt i mitjà termini (2010-2015). En són alguns exemples:

- El posicionament del programa al nivell més alt d'organització, l'establiment d'un nou conjunt d'indicadors quantitatius, la incorporació d'informes de seguiment en l'ordre del dia de la Junta Directiva i del Consell Plenari, i la incorporació de criteris ambientals en la formació interna i en els plans per donar la benvinguda al nou personal. L'aplicació dels sistemes de seguiment i d'eficiència energètica i mesures d'estalvi en els edificis municipals (pel que fa a la il·luminació i l'aire condicionat), prevista al Pla d'estalvi i millora energètica en edificis municipals (2010-2020).
- L'aplicació del Decret d'Alcaldia per reduir l'impacte ambiental i social de les obres públiques: l'establiment de mecanismes de coordinació i cursos de formació per als proveïdors, un millor control del compliment de les normes legals relacionades amb l'ecoeficiència, i l'ús de pintures i vernissos ecològics en les tasques de manteniment d'edificis.
- La consecució del 100% de consum de paper reciclat, la reducció del consum de paper, la millora de la recollida de residus i de les especificacions contractuals de neteja, i la reducció del consum d'aigua en els edificis públics.
- La incorporació de clàusules ètiques (compliment dels convenis fonamentals de l'Organització Internacional del Treball) en els plecs tipus i la creació d'una «oficina virtual» per a l'assistència tècnica en la compra responsable.

Així mateix, s'han definit un conjunt d'accions a llarg termini (període 2016-2020) per a la consolidació i l'ampliació del Programa A+S en totes les àrees, districtes, sectors i organitzacions públiques mitjançant la definició d'indicadors en els mapes estratègics del nou model Barcelona 2.0. Pel que fa als objectius ambientals i socials, es progressarà mitjançant la introducció d'objectius i ac-

cions addicionals específics, com ara la creació d'un estàndard d'excel·lència ambiental per a la construcció i la rehabilitació.

Normativa interna d'ambientalització de serveis i equipaments

L'any 2001 s'aprovà la Mesura de govern sobre l'ambientalització dels serveis municipals per tal de promoure la introducció de paràmetres ambientals en l'acció municipal, i el 2006, la Mesura de govern sobre l'ambientalització dels contractes municipals, que va portar a incorporar criteris ambientals en els plecs de clàusules administratives generals i particulars de l'Ajuntament, abans de la transposició espanyola de la Directiva 2004/17/CE. Amb l'aprovació de la Mesura de govern sobre compra responsable el 2008, també es van incorporar aspectes socials en la contractació.

Adicionalment, cal destacar altres regulacions que han reforçat la inclusió de criteris ambientals i socials en determinats productes i serveis:

Principals decrets i instruccions internes

2001	Mesura de govern sobre l'ambientalització dels serveis municipals.
2002	Instrucció als serveis: ús de paper reciclat. Declaració Institucional sobre Comerç Just.
2004	Decret d'Alcaldia sobre política responsable de compra de fusta, pioner a escala estatal. Instrucció als serveis: nadeses electròniques.
2005	Instrucció d'Alcaldia per promoure un ús racional i eficient de l'aire condicionat a l'estiu.
2006	Mesura de govern sobre l'ambientalització dels contractes municipals.
2007	Mesura de govern per impulsar l'ús racional i l'estalvi de l'aigua.
2008	Mesura de govern sobre contractació responsable.
2009	Decret per a l'ambientalització de les obres.
2011	Instrucció d'Alcaldia relativa als elements urbans de la ciutat de Barcelona.

Treball en xarxa: nova cultura organitzativa

L'Ajuntament de Barcelona gestiona al voltant de dos mil edificis i té uns dotze mil treballadors, estructurats en un gran nombre de departaments i divisions, que gestionen pressupostos de contractació descentralitzats. La coordinació i l'expansió de l'estratègia a tota l'organització és un dels majors reptes del Programa A+S.

El Programa A+S disposa de **diversos grups de treball** que es reuneixen regularment per tractar temes

com les iniciatives d'ambientalització en general, la compra sostenible de fusta, l'edificació o la compra responsable. Puntualment també es convoquen altres grups específics sobre aspectes com l'ambientalització d'esdeveniments o la contractació innovadora.

Pel que fa a la relació amb altres agents externs, l'Ajuntament de Barcelona és membre actiu de la Campanya Procura+ de l'ICLEI¹ i també de diverses xarxes creades per compartir experiències i bones pràctiques, així com per promoure les polítiques ambientals locals, com ara la Xarxa de Pobles i Ciutats cap a la Sostenibilitat (Diputació de Barcelona), EUROCIUTATS o la Xarxa Catalana per la Compra Pública Ètica.

¹ Barcelona ha exercit la vicepresidència de la Campanya Procura+ fins a l'any 2012.

Àmbits d'actuació del Programa Ajuntament + Sostenible

Ambientalització de contractes

Un dels principals àmbits de treball del Programa A+S és la inclusió de criteris ambientals i socials en el conjunt de la contractació municipal, per reduir l'impacte ambiental i estimular una producció més sostenible.

La inclusió de criteris ambientals en els **plecs model de clàusules administratives generals i particulars** ha permès

que el 100% dels contractes municipals incorporin els criteris ambientals de caràcter obligatori (com l'obligació del contractista quant a la correcta gestió ambiental del servei, la facultat de supervisar l'execució del contracte amb el màxim respecte al medi ambient o la inclusió dels riscos sobre el medi ambient com a faltes greus) i

també que el 37% inclogui com a mínim un criteri ambiental opcional (com la possibilitat de demanar solvència tècnica en el camp ambiental, la definició de condicions especials d'execució o la possibilitat de donar punts per les millores ambientals).

A més a més, d'acord amb els productes i els serveis identificats per la Comissió Europea com a prioritaris per implementar la compra pública verda (COM/2008/400), actualment els principals contractes de paper, serveis de neteja, equips informàtics, transport, mobiliari, electricitat, alimentació, tèxtils i jardineria inclouen clàusules ambientals. Entre els principals resultats destaquen, per exemple, l'ús de productes de neteja amb ecoetiqueta, la certificació

del vestuari de Parcs i Jardins sota el segell Oeko-Tex, la compra de fusta certificada i l'adquisició d'aliments d'agricultura ecològica a les escoles bressol municipals.

Adicionalment, des de l'any 2008 s'ha establert una reserva per a productes i serveis provinents d'empreses d'inserció laboral.

Paper

La introducció de criteris sostenibilitat en la compra i el consum de paper va ser una de les primeres actuacions d'ambientalització interna. D'acord amb la **Instrucció als serveis per a l'ús de paper reciclat (2002)** i el **Decret d'Alcaldia sobre política responsable de compra de fusta (2004)**, des del Programa A+S es treballa en dues direccions:

- Minimitzar el consum total de paper, mitjançant mesures com la distribució de safates per a la reutilització de paper,² l'establiment per defecte de la impressió a doble cara, l'ús de les noves tecnologies o la minimització del consum de paper en la difusió d'informació.
- Assolir el 100% de consum de paper reciclat.

Material d'oficina

L'homologació del material d'oficina de l'Ajuntament de Barcelona inclou articles amb característiques ambientals positives.

El material d'oficina són les petites eines d'ús diari que tots tenim sobre la taula. Encara que un sol retolador comporti una càrrega ambiental molt re-

² Des de qualsevol dependència de l'Ajuntament de Barcelona podeu demanar les vostres safates de reutilització de paper a: ajuntamentsostenible@bcn.cat.

duïda, l'elevada quantitat total d'aquests productes recomana tenir en compte criteris ambientals. Alguns productes —coles, correctors, retoladors— poden contenir també substàncies nocives per a la salut, com dissolvents orgànics. La tria amb criteris ambientals —productes de base aquosa, recarregables i fàcilment reciclables— permet reduir el consum de material, energia i residus, com també possibles problemes de salut.

Neteja d'edificis i recollida selectiva

Els objectius del Programa A+S inclouen:

- La millora ambiental del plec de contractació de neteja i recollida de residus de les dependències municipals, que comprèn aspectes com una reducció de la càrrega contaminant dels productes de neteja (limitant l'ús dels productes més tòxics, com

- el lleixiu, i fomentant l'ús de productes de neteja amb ecoetiquetes) i la millora de la qualitat ambiental d'altres productes de neteja i higiene, com el paper higiènic i eixugamans, les bosses d'escombraries o els bujols, que han de ser d'origen reciclat.
- La consolidació, el seguiment (mitjançant auditories de residus) i la millora de la recollida selectiva interna, que, a més de les fraccions de paper/cartró, vidre, envasos

lleugers i matèria orgànica, inclou la recollida de tòners i cartutxos de tinta a càrrec d'empreses d'inserció social i laboral de persones amb dificultats especials.³

- La reducció de la generació de residus, mitjançant l'ús de llapis de memòria, el foment de gots i tasses propis o la tria de productes amb el mínim d'embalatge.

Alimentació, càtering i venda automàtica

D'acord amb la **Declaració Institucional sobre Comerç Just de l'Ajuntament de Barcelona (2002)**, s'ha de fomentar que el cafè i altres productes (alimentaris i no alimentaris) procedeixin d'un comerç just i solidari.

Pel que fa a les màquines de beguda i menjar automàtiques de l'Ajuntament, el projecte «Arriba el nou vending», amb el qual ha col·laborat l'Agència de Salut Pública, no solament aposta per productes més solidaris (de comerç just, provinents d'empreses d'inserció, etc.), sinó que incorpora criteris ambientals (com l'agricultura ecològica) i saludables.

En la mateixa línia, es treballa per millorar la qualitat ambiental i social dels serveis de restauració, com en el plec per al menjador de les escoles bressol de l'IMEB, que fomenta la incorporació d'aliments procedents d'agricultura ecològica, o en els contractes de càtering que s'adjudiquen a empreses d'inserció social amb un triple valor afegit (ambiental, social i ètic).

Roba

Parcs i Jardins va ser la primera empresa pública espanyola que va introduir **clàusules de responsabilitat social corporativa i criteris ètics** en els concursos que convoca anualment per al subministrament de roba de treball.

³ Des de qualsevol dependència de l'Ajuntament de Barcelona podeu demanar les vostres ecopapereres o la recollida de tòners a: ajuntamentsostenible@bcn.cat.

Des del 2008, el plec de vestuari de Parcs i Jardins també incorpora **cri-
teris ambientals** per als teixits, que minimitzen l'ús de substàncies tòxiques durant la fabricació del teixit i fomenten l'ús de fibres procedents de l'agricultura ecològica.

Així mateix, l'Ajuntament de Barcelona participa en algunes de les iniciatives nacionals i internacionals que impulsen la compra pública amb criteris ambientals, socials i ètics, com la **Campanya Roba Neta i la Xarxa Catalana per a la Compra Pública Ètica**.

Fusta

La política responsable de compra de fusta de l'Ajuntament respon a la voluntat de disminuir l'impacte ambiental de la ciutat sobre el planeta tot contribuint a la gestió racional i l'aprofitament sostenible dels recursos forestals.

Mitjançant una iniciativa pionera a Espanya, es promou la incorporació de criteris de sostenibilitat en la compra de tots els productes de fusta, sigui per a

manteniment de l'espai públic, obres, subministrament de mobiliari o altres àmbits, que es basen en l'exclusió de la fusta procedent de tals il·legals i la prioritització dels productes acreditats amb les certificacions més exigents.

El **Decret d'Alcaldia, de 16 de juliol de 2004**, sobre política responsable de compra de fusta de l'Ajuntament de Barcelona esmenta els criteris que han de complir els sistemes de certificació i defineix els certificats i els documents acreditatius que cal prioritzar per tal de garantir la sostenibilitat del producte.

La recopilació de les dades de compra i contractació de fusta de l'Ajuntament es du a terme mitjançant un **formulari electrònic** que han d'omplir els responsables de cadascun dels departaments.

Obres

El **Decret per a l'ambientalització de les obres municipals**, aprovat el 15 d'octubre de 2009, té com a objectiu reduir l'impacte ambiental i social de l'obra pública que tinguin un pressupost igual o superior als 450.000 euros. Una de les línies de treball es troba en la fase de redacció dels projectes d'obres i incideix en la presentació obligatòria d'una memòria ambiental en què es concretin les mesures encaminades a reduir l'impacte ambiental que la obra pugui causar, com ara:

- La contaminació atmosfèrica: fums, gasos, pols, soroll i vibracions.
- La generació de residus.
- L'afecció de les aigües, el sol i els espais verds.
- L'afecció de la mobilitat de les persones, principalment de les que tenen una mobilitat reduïda.

Així, els plecs tipus de l'Ajuntament s'han modificat per tal d'incloure una memòria i un pla de gestió ambiental com a documents contractuals.

El projectista ha d'utilitzar el **Manual bàsic per a l'elaboració d'una memòria ambiental**, que s'adjunta al plec de condicions tècniques. També s'ha elaborat un material de suport consistent en la guia d'educació ambiental **Ambientalització de bones pràctiques i la Guia de seguiment i control**, per facilitar-ne l'aplicació. Així mateix, totes les obres, incloses les que tenen un import inferior a 450.000 euros, han de donar compliment al manual de qualitat de les obres vigent en el moment de la licitació del projecte.⁴

Jardineria

Les millores ambientals i socials en la gestió i el manteniment dels parcs i jardins de la ciutat inclouen:

L'aplicació de bones pràctiques de jardineria sostenible: selecció d'espècies i ús de productes de procedència ecològica, augment de l'eficiència i l'estalvi d'aigua en el reg, compostatge...

La **introducció de criteris ambientals i socials** en la compra de vestuari (vegeu l'apartat «Roba»), en el mobiliari urbà (vegeu l'apartat «Fusta») i en els vehicles (vegeu l'apartat «Mobilitat»).

La **contractació de serveis** a empreses de **reinserció laboral** o centres especials de treball.

La **incorporació de requisits ambientals** en els permisos per a la cessió d'espais: filmacions, festes i altres esdeveniments.

⁴ Trobareu més informació sobre aquest tema a la guia d'educació ambiental *Ambientalització de les obres a la ciutat de Barcelona*.

Energia

Les actuacions portades a terme en l'àmbit municipal persegueixen els objectius del programa municipal definit en el Pla d'energia, canvi climàtic i qualitat de l'aire de Barcelona (2011-2020):

- Racionalitzar l'ús de l'energia en equipaments nous i ja existents, en dues vessants diferencials: la millora de l'eficiència de les instal·lacions i els aparells (Il·luminàries, equips informàtics, etc.) i el foment d'un millor ús i gestió de les instal·lacions, com persegueix la **Instrucció d'Alcaldia als serveis per promoure un ús racional de l'aire condicionat a les dependències municipals (2005)**.
- Rebaixar la proporció d'energia primària d'origen fòssil, mitjançant l'ampliació de la xarxa actual de centrals fotovoltaïques i solars tèrmiques municipals, i l'increment de la contractació del subministrament d'energia produïda per fonts renovables.
- Reduir l'impacte de la mobilitat municipal (vegeu l'apartat «Mobilitat»).

Totes les mesures relacionades amb la reducció del consum d'energia i el foment d'energies renovables contribueixen, alhora, a assolir els objectius de reducció d'emissions de CO₂ de les dependències i els serveis municipals.

Aigua

Per tal de reduir aquest consum, i d'acord amb la **Mesura de govern per impulsar l'ús racional i l'estalvi de l'aigua (2007)**, l'Ajuntament porta a terme diverses actuacions per:

- Augmentar el reaprofitament de l'aigua freàtica i les aigües residuals tractades per al reg de parcs i jardins, la neteja de carrers i del clavegueram, o les fonts ornamentals.
- Millorar l'eficiència de la xarxa de reg als parcs i jardins.

- Fomentar l'estalvi d'aigua a les dependències i els serveis municipals, mitjançant la instal·lació de sistemes d'estalvi d'aigua en aixetes i urinaris secs, i les campanyes de divulgació de consells i bones pràctiques entre els treballadors municipals.

Mobilitat

La millora ambiental de la mobilitat generada per l'activitat municipal avança en dues línies:

- **L'ambientalització de la flota de vehicles.**

L'Ajuntament disposa de més d'un miler de vehicles de diferents tipologies, tant de les flotes pròpies com de les diverses contractes que donen servei al municipi. Destaca la flota associada a la contracta de residus, que és la més nombrosa, seguida de la de la Guàrdia Urbana, la de Verd Urbà i la de BSM.

La introducció de criteris ambientals en la nova contracta de neteja i recollida de residus de la ciutat ha reduït l'impacte ambiental dels vehicles, ja que un 35% dels vehicles funciona amb biodièsel, un 35% amb gas natural i un 30% són elèctrics o híbrids.

També destaca l'aposta de TMB pels autobusos a gas natural i els híbrids, així com la realització de bancs de proves en entorns reals.

- El foment de la **mobilitat interna sostenible**, on destaca el projecte «BICIA't» per a la promoció de l'ús de la bicicleta entre els treballadors municipals.

Actes sostenibles

L'organització d'actes públics és un bon moment per fer visible el compromís amb la sostenibilitat de l'organització.⁵ A més, és una manera molt efectiva de

⁵ Trobareu més informació sobre aquest tema a les guies d'educació ambiental Les festes més sostenibles i Guia de congressos més sostenibles.

fomentar uns hàbits més sostenibles entre els participants. Es poden posar en pràctica accions com ara:

- La prevenció i la recollida selectiva de residus.
- La incorporació de productes ecològics i de comerç just.
- El disseny sostenible d'estands i altres estructures efímeres.
- La reutilització de material.
- El foment de la mobilitat sostenible.
- La compensació d'emissions de CO₂.

Els informes que recullen les actuacions d'ambientalització portades a terme en alguns dels actes de les **festes de la Mercè** o la mateixa **Convenció Ajuntament + Sostenible** en són un bon exemple.

Sistemes de gestió ambiental

Una altra eina de suport als processos d'ambientalització interna i contractació pública sostenible són els sistemes de gestió ambiental, siguin EMAS o ISO 14001, sobretot per establir objectius de millora ambiental i indicadors de segui-

ment i control regular dels impactes ambientals dels processos i les activitats duts a terme.

Actualment, quatre organitzacions municipals, amb un total de 10.232 treballadors implicats, estan certificades d'acord amb el sistema ISO 1400

Organismes municipals amb sistema de gestió ambiental certificat

Àrea de Medi Ambient	En els seus àmbits d'actuació, com ara la neteja urbana, la neteja viària i la recollida de residus sòlids urbans, el manteniment de l'enllumenat públic, l'aprofitament d'aigües freàtiques, entre d'altres, com també en l'activitat administrativa i en el manteniment dels seus edificis. També inclou la gestió i el manteniment de les zones verdes públiques, l'arbrat viari i la gestió integral de les platges.
Transports Metropolitans de Barcelona (TMB)	En la gestió ambiental d'autobusos a la via pública.
Clavegueram de Barcelona (CLABSA)	En la gestió del clavegueram mitjançant un sistema integrat de qualitat ambiental.
Barcelona de Serveis Municipals (BSM)	A la seva divisió de Montjuïc, en el funcionament diari de totes les oficines i a les activitats que desenvolupa al parc.

Contractació responsable

L'aplicació de la **Mesura de govern sobre contractació responsable (2008)** també ha impulsat la compra i la contractació de productes i serveis d'empreses d'inserció social.

En concret, la mesura preveu que l'Ajuntament de Barcelona, incloent-hi els organismes autònoms, les entitats públiques empresarials i les empreses municipals amb capital íntegrament o majoritàriament municipal, hi destini una quantitat no inferior a 5 milions d'euros, ni superior al 20% de l'import contractat en l'exercici anterior, per als procediments menors i negociat sense publicitat en contractes de reserva social.

Per facilitar-ne la implementació s'ha creat l'**Oficina d'Assistència a la Contractació Responsable**, així com un grup de treball i una comissió de contractació responsable.

Innovació

Barcelona també és l'escenari de diverses proves pilot de tecnologies innovadores que després s'implementen a la mateixa ciutat i a altres ciutats europees. En són exemples la instal·lació d'un sistema de *district heating and cooling* en un context mediterrani, la recollida pneumàtica de residus o l'ús de sistemes LED en els semàfors de la ciutat.

Barcelona ha formalitzat part d'aquests processos d'innovació dins el projecte «Urban Lab», en què les noves tecnologies i els serveis urbans són testats, avaluats i promocionats. El Districte 22@ s'utilitza com a àrea de concentració d'aquestes activitats, ja que ofereix els sistemes més avançats d'infraestructures i comunicació.

La participació de Barcelona en el projecte internacional SMART-SPP mitjançant la contractació sostenible (www.smart-spp.eu) va emfatitzar la importància de portar a terme activitats de contacte previ amb el mercat a l'hora de contractar tecnologies innovadores i energèticament eficients. A més a més, es va testar una eina de comptabilització d'emissions de CO₂ i costos de cicle de vida (*life cycle costs*). Per aquest projecte, l'Ajuntament de Barcelona va obtenir l'any 2012, el primer premi *Diamante* de la Compra en la categoria de Sostenibilitat i un accèssit en la categoria de Sector Públic concedit per AERCE (*Asociación Española de Profesionales de Compras, Contratación y Aprovisionamientos*).

També cal destacar la creació de l'Oficina LIVE (Logística per a la Implementació del Vehicle Elèctric) a la ciutat de Barcelona, que centralitza totes les iniciatives i els projectes per promoure el vehicle elèctric i la participació en el Pla Movele (programa estatal de suport a la implantació del vehicle elèctric) i en altres iniciatives innovadores com el Projecte CUTE, relatiu a l'ús de l'hidrogen com a combustible.

Finalment, Barcelona lidera la iniciativa europea en ciutats intel·ligents (*Smart Cities*), fent una aposta clara per convertir-se en un referent mundial en aquest àmbit d'explotació de tots els aspectes relacionats amb l'aplicació de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) al desenvolupament de l'hàbitat urbà.

Comunicació i sensibilització

L'èxit del Programa A+S rau en la participació i la coresponsabilitat de tots els agents involucrats en l'estratègia d'ambientalització, tant interns com externs. Els principals canals de comunicació i sensibilització són:

- El **butlletí electrònic** periòdic **INFO A+S**
- La **web** del Programa A+S: **www.bcn.cat/ajsostenible**
- El **correu** de consulta: **ajuntamentsostenible@bcn.cat**
- La **distribució de recursos materials** per promoure la reutilització i el reciclatge en les dependències municipals: ecopapereres, safates de reutilització del paper, adhesius per fomentar la impressió a doble cara, tasses reutilitzables, etc.
- La realització de **materials de comunicació** ambiental per a totes les dependències, com els pòsters «No et quedis gelat» per promoure l'ús racional dels sistemes de refrigeració, els tríptics per reforçar la recollida selectiva de tòners i tintes d'impressió, els productes de comerç just i un *vending* més sostenible, o la campanya de conscienciació «A l'Ajuntament com a casa», centrada en la participació activa dels treballadors i les treballadores en la recollida selectiva i l'estalvi d'aigua, energia i altres recursos.

Formació

La formació dels professionals municipals és imprescindible per assolir el canvi cultural cap a la sostenibilitat. Des del Programa A+S s'imparteixen sessions de formació en àmbits diversos relacionats amb l'ambientalització dels serveis i les dependències municipals.

També es col·labora en l'edició de les guies d'educació ambiental i d'altres publicacions i materials de sensibilització amb l'objectiu d'estendre els exemples d'ambientalització a altres sectors productius, com, per exemple, la *Guia de l'oficina verda*, *Hotels més sostenibles* o *Les festes més sostenibles*.

Així mateix, el programa comparteix les seves experiències amb la iniciativa FormAcció 21, el programa de formació creat per donar suport als signants de l'Agenda 21.

Més informació

Programa Ajuntament + Sostenible

<http://www.bcn.cat/ajsostenible/>

Agenda 21 de Barcelona

<http://www.bcn.cat/agenda21/>

Campanya Procura+

<http://www.procuraplus.org/>

Compra i contractació verda, Comissió Europea DG Medi Ambient

http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

Contratación Pública Verde. Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente

<http://www.magrama.gob.es/es/ministerio/planes-estrategias/plan-de-contratacion-publica-verde/default.aspx>

Compra pública verda. Generalitat de Catalunya. Departament de Territori i Sostenibilitat

<http://www20.gencat.cat/portal/site/territori/menuitem.14fa444b994def145f13ae92b0c0e1a0/?vgnextoid=f538c24123e94310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=f538c24123e94310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>

Grup de treball de consum responsable de la Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat, Diputació de Barcelona

<http://www.diba.es/web/xarxasost/consum>

Compra i contractació pública sostenible. Programa de les Nacions Unides pel Medi Ambient

<http://www.unep.fr/scp/procurement/>

Web Ajuntament + Sostenible
www.bcn.cat/ajsostenible

Butlletí electrònic INFO A+S

Per donar-se d'alta només cal que envieu un correu a:
ajuntamentsostenible@bcn.cat

Guies d'educació ambiental

sobre compra i contractació responsable com ara
Ajuntament + Sostenible, Ambientalització de les obres a
la ciutat de Barcelona o Les festes més sostenibles.

Les trobareu totes a: **www.bcn.cat/agenda21**

Contacte: ajuntamentsostenible@bcn.cat

93 291 40 30

